

Matkalla monilukutaitoon

Minna Harmanen

Leena Nissilä

Opetushallitus

Uudistuvat opetussuunnitelmat

Yleissivistävä koulutus	
Esiopetus	X
Perusopetukseen valmistava opetus (uudistettu 2009)	
Perusopetus	X
Lisäopetus	X
Aikuisten perusopetus	X
Lukiokoulutukseen valmistava koulutus	X
Lukiokoulutus	
Aikuisten lukiokoulutus	
Taiteen perusopetus	

Uudistuvat opetussuunnitelmat: ammattillinen koulutus

- ◆ TUTKE2 säädökset hyväksyttiin Eduskunnassa 12.9.14 ja vahvistettiin 3.10.14, asetukset 9.10.14
- ◆ Keskeisimmät asetusmuutokset:
  - ⑩ VN:n asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta
  - ⑩ VN:n asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta,
  - ⑩ VN:n asetus ammatillisen perustutkinnon muodostumisesta,
  - ⑩ VN:n asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen muuttamisesta
  - ⑩ OKM:n asetus ammatillisista tutkinnoista
- ◆ Kaikkien 52 perustutkinnon perusteet ja muut määräykset annetaan 10/2014
- ◆ Sädökset, perusteet ja määräykset voimaan 1.8.2015 koskien sekä aloittavia että jatkavia opiskelijoita

Opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen

1. Oppilaat tarvitsevat sekä strategioita selviytyä tiedon kasvavan määrän kanssa että vahvistusta identiteetilleen valtavassa tietotulvassa
  2. Oppilaat tarvitsevat tiedonhankinnan ja käsittelyn taitoja, kriittistä lukutaitoa, kykyä tuottaa tietoa vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja toimia verkostoissa sekä ajatella ja ratkaista ongelmia
- ◆ Tutkimus- ym. havainnot: oppimistulosten, luku- ja kirjoitustaidon heikkeneminen, erot tyttöjen ja poikien lukutaidossa, lukuharrastuksen väheneminen
  - ◆ Perinteinen lukutaitokäsitys tai lukutaidon opetus ei enää riitä -> lukutaidon käsitteen laajentuminen
  - ◆ Laaja-alaisen osaamisen ja toimintakulttuurin kuvaaminen

OPS 2016: Laaja-alainen osaaminen

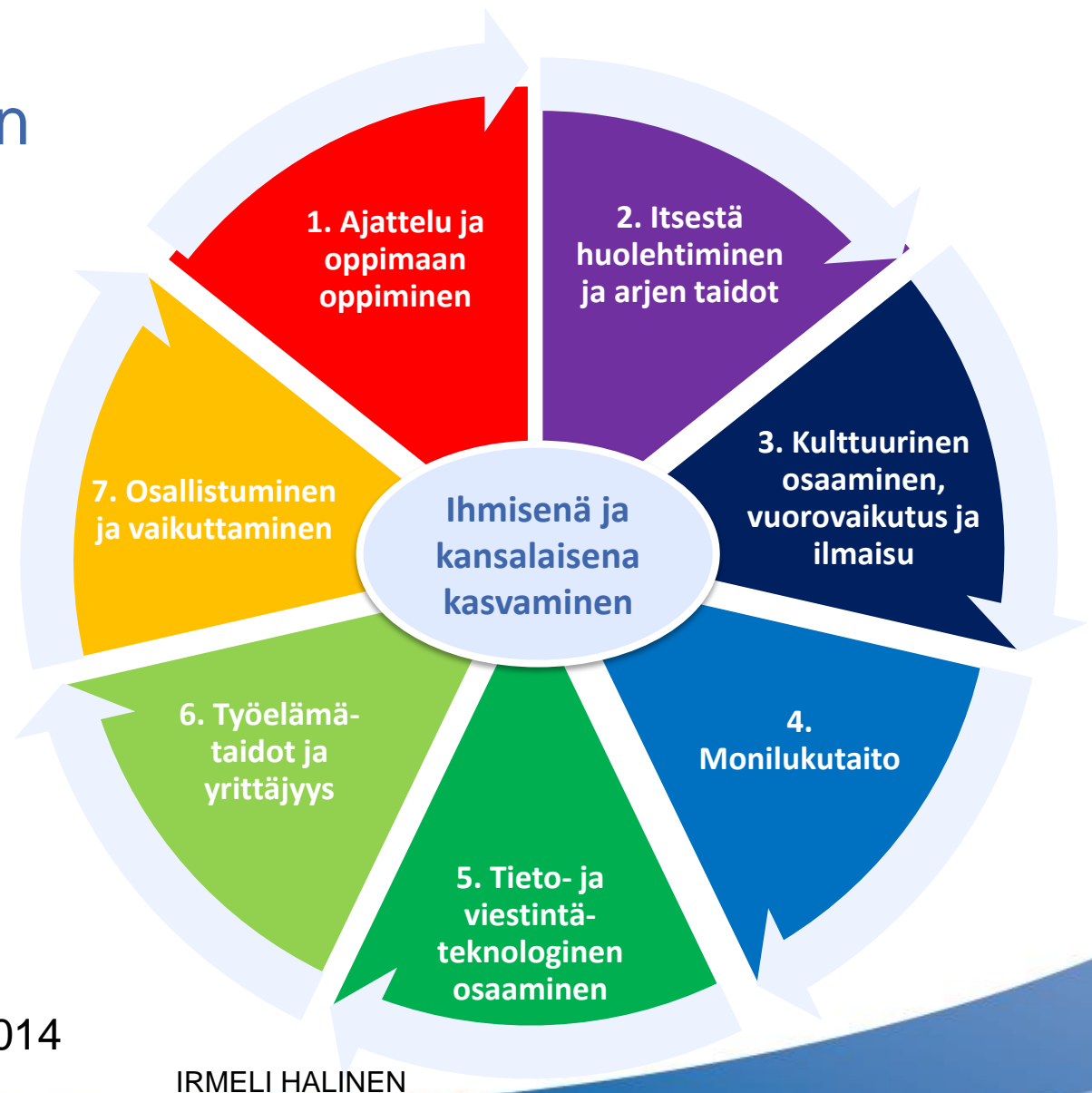
Kaikkia oppiaineita yhdistävä laaja-alainen osaaminen on otettu huomioon kielten perusteita laadittaessa

- ◆ *Ajattelu ja oppimaan oppiminen*
- ◆ *Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu*
- ◆ *Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot*
- ◆ **Monilukutaito**
- ◆ *Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen*
- ◆ *Työelämätaidot ja yrittäjäyys*
- ◆ *Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen*

Perusopetuksen tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

- tiedot
- taidot
- arvot
- asenteet
- tahto

Perusteluonnos 19.9.2014

IRMELI HALINEN

OPS 2016: Toimintakulttuuri

Oppivan yhteisön toimintakulttuurin piirteet yhdistävät kaikkia oppiaineita:

- ◆ *Hyvinvointi ja turvallinen arki*
- ◆ *Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely*
- ◆ ***Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus***
- ◆ *Osallisuus ja demokraattinen toiminta*
- ◆ *Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen*
- ◆ Kaikkia kieliaineita yhdistää kielikasvatus
- ◆ Laaja-alainen tekstikäsitys

OPS 2016: Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

IRMELI HALINEN

Monilukutaito (multiliteracies, literacy)

- ◆ Erilaisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taidot
- ◆ Eri oppiaineiden käsitteellistämisen- ja ajattelutapojen hallinta (tiedonalojen, disciplinary literacies)
- ◆ Laaja tekstikäsitys (literacy, numeracy): Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten kokonaisuuksien ja näiden yhdistelmien avulla.
- ◆ Monilukutaito kattaa esimerkiksi kirjoitetun ja puhutun tekstin lukutaidon, matemaattisen lukutaidon, kuvanlukutaidon, medialukutaidon ja digitaalisen lukutaidon.

Monilukutaitoa kielitietoisen opetuksen kautta

- ◆ Opetuksen kielen, oppitunnin vuorovaikutuksen ja opetustekstien kielen pedagoginen havainnoinnin tulisi olla osa jokaisen opettajan ammattitaitoa.
- ◆ Kaikkien oppiaineiden opetuksen ytimessä oppiaineelle ominaisen kielen, kielenkäyttötapojen ja tekstitaitojen sekä oppimista edistävien oppimisstrategioiden opettaminen = eri tiedonalojen kieli.
- ◆ Kielten opettajien roolin muutos

Monilukutaito kaikkien oppiaineiden opetuksessa

- ◆ kehittää erilaisten viestien tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja jatkumona, kun edetään perustaidoista laaja-alaisuuteen
- ◆ etenee arkikielen hallinnasta kohti tiedonalojen käsitteellistä kieltä, tekstikäytäntöjä
- ◆ liittyy ajatteluntaitoihin: kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, arvioida ja arvottaa tietoa
- ◆ hyödyntää uudistuvaa teknologiaa sekä perinteisiä käsin ja suullisesti harjoitettavia viestintätaitoja
- ◆ tuo tarkasteltavaksi vapaa-ajan tekstit ja informaalin oppimisen mahdollisuudet
- ◆ lisää oppimisen iloa, mielekkyyttä

Monilukutaito opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineissa

- ◆ **Historia** (oppiaineen kuvaus): Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.
- ◆ **Matematiikka** (7–9 S10): Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.
- ◆ **Terveystieto** (7–9): Tietolähteitä, erilaisia terveystieteen markkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden, lähdekritiikin ja terveysvaikutusten näkökulmasta.

Monilukutaito äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa 1

- ◆ Monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen taidot (strategiat, prosessit), tiedon hankinnan ja jakamisen taidot, kriittinen ja kulttuurinen lukutaito
- ◆ Tekstimaailman laajeneminen (oppilaiden omat tekstit, koulun tekstit, yhteiskunnan tekstit)
- ◆ Tekstilajitietoisuus (genrepedagogiikka): kertova, kuvaava, ohjaava, kantaa ottava ja pohtiva teksti – tekstilajien jatkumot
- ◆ Taito toimia medioituvassa maailmassa, arjenhallinta- ja vuorovaikutustaidot

Monilukutaito äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa 2

- ◆ Sanataide ja draama – kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen, tulkitseminen, esittäminen
- ◆ Kirjallisuuden opetus: lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, ikäkaudelle ja kielitaidolle sopiva kirjallisuus, kulttuurintuntemuksen syventäminen (kirjallisuuden käsitteet, lajit, historia), eettisen kasvun tukeminen, kielen ja mielikuvituksen rikastaminen
- ◆ Kieli-, teksti- ja kulttuuritietoisuuden kehittäminen, kielellinen ja kulttuurinen identiteetti

Äidinkieli ja kirjallisuus: suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän rakenne

- ◆ Vuorovaikutustilanteessa toimiminen (yksilö- ja ryhmäviestintätaidot, draamailmaisuus, oma viestijäkuva)
- ◆ Tekstien tulkitseminen (monimuotoiset tekstit, kriittinen lukutaito, elämykselliset lukukokemukset, tiedonhankintataidot, luku- ja opiskelustrategiat)
- ◆ Tekstien tuottaminen (tekstin tuottamisen prosessi, käsin ja koneella kirjoittaminen)
- ◆ Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen (kielitietoisuus, kielen ilmiöt, suomen kielen monimuotoisuus, kieli- ja kulttuuri-identiteetti, kirjallisuus osana kulttuuria)

Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus

- ◆ Kohderyhminä ovat maahanmuuttajat, joilla ei ole ollut riittävästi koulutusta omassa kotimaassaan, jotta voisivat selviytyä tietoyhteiskunnan opiskelulle asettamista vaatimuksista.
- ◆ Kohderyhmään kuuluvat primaarilukutaidottomat, semilukutaitoiset ja sekundaarilukutaitoiset.
- ◆ Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen on tärkeää. Siihen osallistuvat oppilaitoksen ja opiskelijan lisäksi elinkeinohallinto, eri viranomaiset ja muut tahot opiskelijan tarpeiden ja taustan mukaan.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet, OPH 2012

Muutoksia:

- ◆ Jaottelu:
  1. Primaarilukutaidottomat: oppija ei osaa lukea tai kirjoittaa millään kielellä eikä hänellä tavallisesti ole koulutaustaa
  2. Semilukutaitoiset: oppijalla jonkin verran kirjallista taitoa omalla äidinkielellään, käynyt mahdollisesti koulua muutaman vuoden tai oppinut lukutaitoa muulla tavoin, opiskeluvälmiudet ovat kuitenkin puutteelliset
  3. Sekundaarilukutaitoiset: oppija osaa lukea muulla kuin latinalaisella kirjaimistolla, koulutausta voi vaihdella
- ◆ Suomen kieli ja viestintätaidot
- ◆ Oma arviointiasteikko, jonka lisäksi hyödynnetään kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa

Koulutuksen yleiset tavoitteet

- ◆ Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija oppii suomen (tai ruotsin) kielen alkeet sekä luku- ja kirjoitustaidon perusteet.
- ◆ Toimiakseen ja selviytyäkseen suomalaisessa yhteiskunnassa opiskelija tarvitsee kielitaidon lisäksi numeerisia taitoja, arkeen ja elämäntaitoihin liittyvää osaamista sekä tietoa yhteiskunnan ja työelämän toiminnasta.
- ◆ Koulutuksen jälkeen opiskelija voi siirtyä esimerkiksi kotoutumiskoulutukseen, työelämään, työhallinnon tai kolmannen sektorin tarjoamaan toimintaan.

- ◆ Koulutuksen laajuus on 160–200 päivää eli 1120–1400 tuntia (yhteensä 32–40 opintoviikkoa).
- ◆ Lähiopetusta on 5 tuntia päivässä ja etäopiskelua tai ohjausta 2 tuntia päivässä.
- ◆ Koulutus on lukuvuoden mittainen, ja se on hyvä jakaa 2–4 moduuliin.

Opetuksen eheyttäminen ja eriyttäminen

- ◆ Kielitaitoa sekä luku- ja kirjoitustaitoa ei ole tarkoituksenmukaista opettaa erillisinä kokonaisuuksina.
- ◆ Kielen oppiminen kietoutuu muihin oppisisältöihin. Samalla kun opitaan kieltä, opitaan asioita lähiympäristöstä ja yhteiskunnasta.
- ◆ Opetuksen eheyttäminen on opetussisältöjen ja opetustilanteiden jäsentämistä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi.
- ◆ Opetuksen eriyttäminen tarkoittaa, että opettaja huomioi opiskelijoiden erilaiset oppimisedellytykset.

Työtavat

- ◆ Käytännönläheisyys ja funktionaalisuus ovat kielenopetuksen keskeisiä periaatteita.
- ◆ Opiskeltavat asiat sidotaan arkielämään.
- ◆ Opetuksessa hyödynnetään toiminnallista, tekemisen kautta tapahtuvaa oppimista.
- ◆ Opiskelijoita kannustetaan alusta alkaen itsenäiseen kielenopiskeluun ja -oppimiseen myös luokkahuoneen ulkopuolella.

Kuunteleminen ja puhuminen

- ◆ Puhuminen ja kuunteleminen ovat toisiinsa liittyviä vuorovaikutustaitoja. Niiden avulla saadaan ensimmäiset kontaktit ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan, jonka tekstejä ja kirjoitusta aletaan sitten opiskella.
- ◆ Puhuminen ja kuunteleminen luovat pohjan lukemaan ja kirjoittamaan oppimiselle, joka alkaa ensin suullisena opitusta kieliaineksestä.

Lukeminen ja kirjoittaminen

- ◆ Lukeminen ja kirjoittaminen ovat taitoja, jotka perustuvat puheeseen.
- ◆ Lukutaidon opetuksessa eri metodien (synteettisten ja analyyttisten) yhdisteleminen on tuloksellisempaa kuin yhteen metodiin tukeutuminen.
- ◆ Lukutaidon omaksuminen voidaan nähdä kasvuprosessina, jossa opiskelija oppii kielitaidon lisäksi elämään ja toimimaan kirjalliseen viestintään nojaavan kulttuurin arjessa.
- ◆ Kirjoittamaan opettelun ensisijaisena tavoitteena on arkielämän viestintätilanteissa selviäminen.
- ◆ Kirjoittamaan opettelun yhteydessä harjoitellaan tietoteknisten viestintätaitojen alkeita.

Kotimaiset verkostot

- Vuodesta 2007 lähtien toiminut Opetushallituksen rahoituksella, hallinnoinut Turun Aikuiskoulutuskeskus, www.lukutaitoverkosto.fi
- Nykyisin osana Suomi toisena kielenä -opettajat ry:n toimintaa osoitteessa www.s2opettajat.fi/lukutaitosivut
- Säännölliset kokoontumiset, seuraava 2.12.2014 Helsingin Aikuisopistolla

Pohjoismainen verkosto: Alfarådet

www.alfaradet.net

- Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittama verkosto, jonka jäsenet ovat Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti, Suomi ja Fär-saaret
- Perustettu v. 2005
- Edustettuina organisaatioita/oppilaitoksia (Suomesta OPH), joiden kohderyhmään kuuluvat aikuiset maahanmuutajat, joilla ei ole paljon koulutusta ja joille jokin pohjoismainen kieli on toinen kieli

Verkoston tavoitteet ja tehtävät

- parantaa kohderyhmän osallistumista koulutukseen, työelämään ja yhteiskunnalliseen toimintaan
- parantaa tiedonvaihtoa pohjoismaisten viranomaisten kesken sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden välillä
- toimii asiantuntijapaneelina koulutuksen, integraation ja työelämän alalla Pohjoismaiselle ministerineuvotolle
- järjestää ko ryhmän opettajille pohjoismaisia konferensseja eri aiheista: Tanskassa 2010, Norjassa 2012 ja Ruotsissa 2014

Teemoja

- aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opettajien pätevyys -> esite:
“Kompetensbeskrivning av lärare I grundläggande literacitet för vuxna med andra modersmål än de norska”
- tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opetuksessa
- LISÄTIETOA JA MATERIAALEJA
www.alfaradet.net

LESLLA (Low Educated Second Language and Literacy Acquisition)

- Kansainvälinen tutkijoiden verkosto, joka tutkii aikuisten maahanmuuttajien toisen kielen oppimista ja taitoja
- Maahanmuuttajilla on vähän kouluhistoriaa ennen maahan tuloa